

ZABEPEČOVANIE PREVÁDZKYSCHOPNOSTI CESTNÝCH KOMUNIKÁCIÍ PRI MIMORIADNYCH UDALOSTIACH

Vladimír Čička^{*)}

ABSTRAKT

Zabezpečovanie prevádzkyschopnosti cestných komunikácií pri mimoriadnych udalostiach realizujú orgány samosprávy a štátnej správy prostredníctvom vopred pripravených opatrení v stave bezpečnosti. Za zabezpečovanie prevádzkyschopnosti cestných komunikácií pri mimoriadnych udalostiach ako aj v stave bezpečnosti zodpovedajú ich vlastníci.

Kľúčové slová:

mimoriadna udalosť, zabezpečovanie prevádzkyschopnosti cestných komunikácií, sily, zdroje a prostriedky

ABSTRACT

The article deals with ensuring interoperability of road authorities, state and local governments during emergencies. For ensuring the serviceability of roads in the state of safety and Emergency correspond to their owners. It is in a state of security preparing a series of measures.

Key words:

crisis situation, forces and resources, economic mobilization, repair of road rehabilitation

1. ZABEZPEČOVANIE PREVÁDZKYSCHOPNOSTI CESTNÝCH KOMUNIKÁCIÍ

Zabezpečovanie prevádzkyschopnosti cestných komunikácií v stave bezpečnosti a pri mimoriadnych udalostiach je v kompetencii ich vlastníkov (správcov). V Slovenskej republike sú správcami Národná diaľničná spoločnosť, a. s. (NDS), Slovenská správa ciest (SSC), samosprávne kraje (VÚC) a obce. Pravidelnú

^{*)} Ing. Vladimír Čička, Sekcia ekonomiky MO SR, tel.: 0960 312 735, e-mail: cickav@mod.gov.sk

opravu, údržbu a prvotnú obnovu po narušení cestných komunikácií mimoriadnymi udalosťami zabezpečujú ich výkonné jednotky. Sú to predovšetkým regionálne strediská správy ciest samosprávnych krajov a strediská správy a údržby diaľnic NDS.

Zabezpečovanie prevádzkyschopnosti cestných komunikácií pri mimoriadnych udalostiach realizujú orgány samosprávy a štátnej správy prostredníctvom vopred pripravovaných opatrení v stave bezpečnosti. Prevádzkyschopnosť cestných komunikácií môžu ohroziť rôzne mimoriadne udalosti prírodného, alebo technického charakteru. Ak poruchy, poškodenia alebo deštrukcie na cestných komunikáciách spôsobia vážne ohrozenie prevádzkyschopnosti, príslušný orgán samosprávy, alebo miestnej štátnej správy v rámci svojej zákonom pridelenej kompetencie vyhlási mimoriadnu situáciu.

Na riešenie mimoriadnej situácie orgány samosprávy a štátnej správy vytvárajú na jednotlivých stupňoch riadenia podľa svojich kompetencií krízové štáby. Na riešenie mimoriadnych udalostí a po vyhlásení mimoriadnej situácie orgánmi štátnej správy a samosprávy je možné využiť aj opatrenia hospodárskej mobilizácie, ktoré sa pripravujú v stave bezpečnosti. Medzi tieto opatrenia patria najmä príprava síl, zdrojov a prostriedkov, ktoré sa vytvárajú v rámci zákona č. 179/2011 Z. z. o hospodárskej mobilizácii v znení neskorších predpisov. V rámci systému hospodárskej mobilizácie sa na plnení uvedených úloh pri mimoriadnych udalostiach môžu podieľať aj ďalšie právnické a fyzické osoby.

2. ÚLOHY ORGÁNOV ŠTÁTNEJ SPRÁVY A SAMOSPRÁVY NA ZABEZPEČOVANIE PREVÁDZKYSCHOPNOSTI CESTNÝCH KOMUNIKÁCIÍ

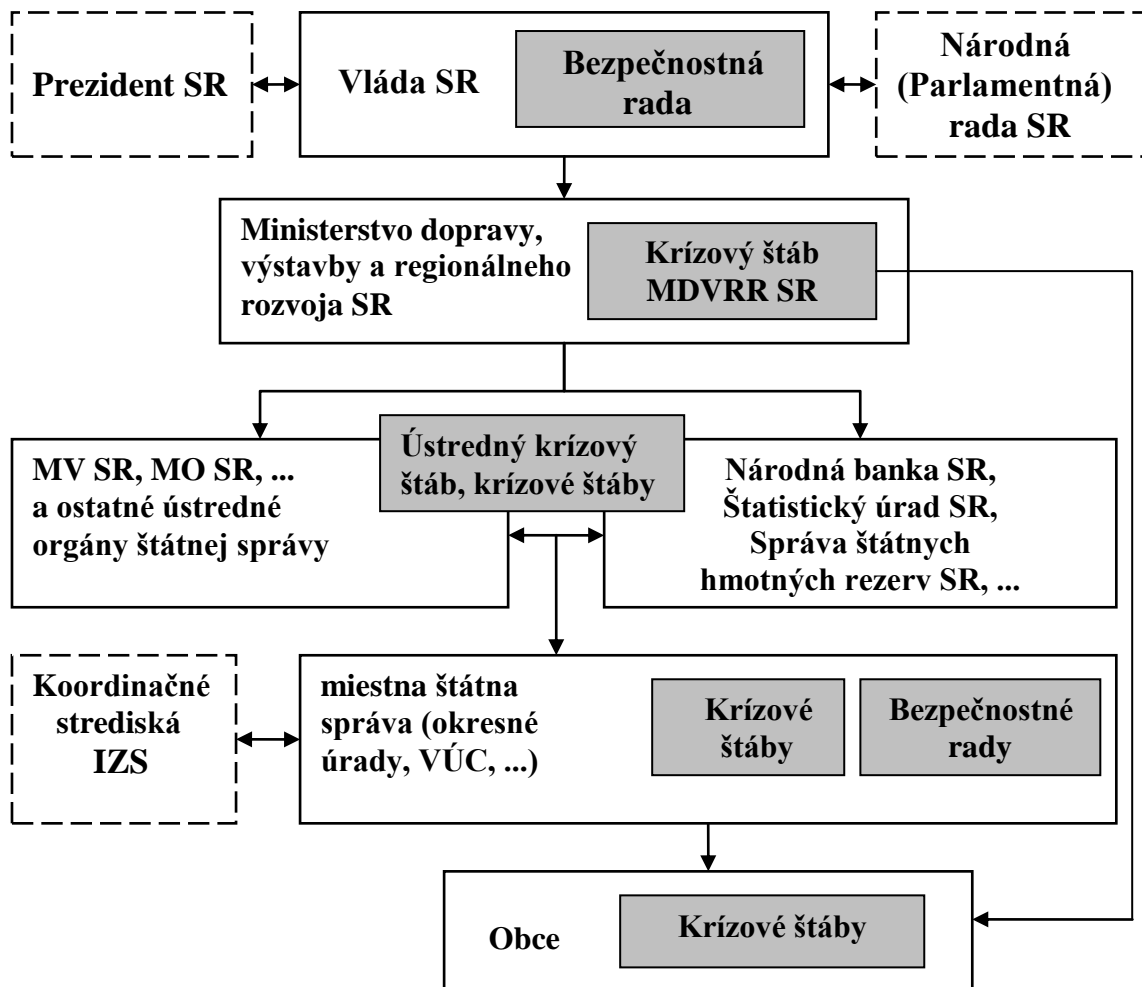
Orgány štátnej správy (na nasledujúcom obrázku) majú vo vzťahu k zabezpečeniu prevádzkyschopnosti cestných komunikácií pri mimoriadnych udalostiach nasledovné úlohy:

Vláda SR vo vzťahu k zabezpečeniu prevádzkyschopnosti cestných komunikácií pri mimoriadnych udalostiach plní nasledovné úlohy:

- prijíma opatrenia na predchádzanie mimoriadnym udalostiam na cestných komunikáciách a navrhuje ich riešenie,
- riadi a kontroluje činnosť orgánov samosprávy a štátnej správy pri príprave na mimoriadne udalosti na cestných komunikáciách a pri ich riešení,
- rozhoduje o použití účelovej rezervy finančných prostriedkov na riešenie mimoriadnych udalostí na cestných komunikáciách a na odstraňovanie ich nepriaznivých následkov.

Ústredný krízový štáb vo vzťahu k zabezpečeniu prevádzkyschopnosti cestných komunikácií pri mimoriadnych udalostiach plní nasledovné úlohy:

- koordinuje činnosť krízových štábov MDVRR SR a iných ministerstiev,
- kontroluje plnenie úloh a opatrení orgánov štátnej správy a samosprávy uložených vládou SR pri riešení mimoriadnych udalostí.

Obrázok 1 Orgány krízového riadenia v Slovenskej republike, ktoré sa podieľajú na zabezpečovaní prevádzkyschopnosti cestných komunikácií:

Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR vo vzťahu k zabezpečovaniu prevádzkyschopnosti cestných komunikácií pri mimoriadnych udalostiach plní nasledovné úlohy:

- zriaďuje krízový štáb na MDVRR SR a podriadených orgánov štátnej správy,
- vedie prehľady zdrojov rizík, ktoré môžu spôsobiť mimoriadnu udalosť na cestných komunikáciách, analyzuje tieto riziká a prijíma opatrenia na odstránenie ich príčin,
- oznamuje predsedovi ústredného krízového štábu vznik mimoriadnej udalosti na cestných komunikáciách alebo ohrozenie, ktoré ju môže bezprostredne spôsobiť,
- rozhoduje o opatreniach na riešenie mimoriadnych udalostí na cestných komunikáciách vrátane odstránenia alebo zmiernenia ich následkov.

Ministerstvo obrany SR vo vzťahu k zabezpečovaniu prevádzkyschopnosti cestných komunikácií predkladá pri mimoriadnych udalostiach požiadavky na zabezpečenie presunov OS SR po cestných komunikáciách.

Okresný úrad vo vzťahu k zabezpečovaniu prevádzkyschopnosti cestných komunikácií pri mimoriadnych udalostiach plní nasledovné úlohy:

- zriaďuje krízový štáb,
- zriaďuje bezpečnostnú radu,
- koordinuje činnosť okresných úradov a obcí pri riešení mimoriadnych udalostí na cestných komunikáciách vo svojom územnom obvode,
- koordinuje činnosť fyzických a právnických osôb,
- spolupracuje s VÚC pri riešení mimoriadnych udalostí na cestných komunikáciách,
- vykonáva opatrenia na riešenie mimoriadnych udalostí,
- plní úlohy ustanovené vládou, alebo ústredným krízovým štábom.

Okresný úrad (v sídle kraja) riadi a usmerňuje činnosť okresných úradov vo svojom územnom obvode, kontroluje plnenie úloh a opatrení v záujme pripravenosti orgánov miestnej štátnej správy na činnosť v priebehu mimoriadnych udalostí. Koordinačné stredisko IZS, ktoré je zriadené ako súčasť okresného úradu (v sídle kraja), poskytuje súčinnosť krízovému štábu pri plnení jeho úloh. Okresný úrad vydáva pre obce vo svojom územnom obvode pokyny, smernice a vytvára podmienky materiálneho, technického, organizačného a finančného zabezpečenia príprav na úseku hospodárskej mobilizácie. V čase núdzového stavu niektoré úlohy plní bezpečnostná rada okresného úradu.

V prípade, že mimoriadna udalosť svojimi nepriaznivými následkami zasiahne väčšiu časť územia a naruší prevádzkyschopnosť cestnej komunikácie, okresný úrad vyhlási na svojom území mimoriadnu situáciu. Okresný úrad následne priebežne informuje o vzniknutej mimoriadnej situácii okresný úrad (v sídle kraja). Na riešenie mimoriadnej situácie zvoláva riadiaci orgán okresného úradu krízový štáb okresného úradu. Krízový štáb aktivuje na eliminovanie nepriaznivých následkov mimoriadnej udalosti všetky dostupné sily, zdroje a prostriedky, predovšetkým sily a prostriedky IZS.

Prednosta okresného úradu je oprávnený ukladať úlohy a vydávať príkazy iným štátnym orgánom, štatutárnym orgánom právnických a fyzických osôb v územnom obvode súvisiace s riadením záchranných prác. Prednosta okresného úradu je oprávnený vydávať príkazy starostom obcí, štatutárnym orgánom právnických osôb i fyzickým osobám, od ktorých môže vyžadovať vecné plnenie. V čase núdzového stavu plní niektoré úlohy bezpečnostná rada okresného úradu.

Na riešenie mimoriadnych udalostí a po vyhlásení mimoriadnej situácie orgánmi štátnej správy a samosprávy je možné využiť aj opatrenia HM, ktoré sa pripravujú v stave bezpečnosti. Medzi takéto opatrenia HM, ktoré sa môžu na zvládnutie nepriaznivých následkov mimoriadnej situácie uložiť je pracovná povinnosť, osobné úkony, alebo vecné plnenie.

Vyšší územný celok (samosprávny kraj) vo vzťahu k zabezpečeniu prevádzkyschopnosti cestných komunikácií pri mimoriadnych udalostiach plní nasledovné úlohy:

- spolupracuje a koordinuje svoju činnosť s orgánmi miestnej štátnej správy pri plnení úloh na úseku HM podľa zákona č. 179/2011 Z. z. o HM,
- spolupracuje najmä s okresnými úradmi pri vykonávaní opatrení HM v oblasti dopravného zabezpečenia,
- spolupracuje pri uplatňovaní požiadaviek na MDVRR SR a iných ústredných orgánoch vo veci určenia právnických osôb a fyzických osôb za subjekty HM z evidencie dopravcov, ktorým udelil dopravnú licenciu a právnických osôb a fyzických osôb, ktoré zriadil alebo založil,
- rozhodnutím, alebo v období mimoriadnej udalosti príkazom predsedu VÚC určuje subjekty HM, vrátane stanovenia rozsahu vykonávaných opatrení HM,
- mení určeným subjektom HM rozsah vykonávania opatrení HM, zrušuje určené subjekty HM, vrátane vykonávania opatrení HM,
- vedie evidenciu údajov o právnických osobách a fyzických osobách určených VÚC ako subjekt HM a na vyžiadanie okresného úradu ho informuje o týchto osobách,
- spracováva a aktualizuje informácie potrebné na vykonávanie opatrení HM VÚC v špecifickom aplikačnom programe jednotného IS HM,
- metodicky usmerňuje a koordinuje vykonávanie opatrení HM so subjektmi HM, ktoré určil,
- kontroluje vykonávanie opatrení HM a o vykonaných opatreniach poskytuje MH SR informácie na jeho žiadosť,
- zabezpečuje prevádzkyschopnosť spravovaných cestných komunikácií,
- zabezpečuje stavebno - technické vybavenie spravovaných ciest podľa potrieb obrany štátu,
- podieľa sa na práci „komisie pre organizáciu dopravného zabezpečenia“ a poskytuje podklady pre jej činnosť na požiadanie okresného úradu.

Obec vo vzťahu k zabezpečeniu prevádzkyschopnosti cestných komunikácií pri mimoriadnych udalostiach plní nasledovné úlohy:

- zriaďuje krízový štáb,
- zriaďuje bezpečnostnú radu,
- koordinuje činnosť fyzických a právnických osôb,
- vykonáva opatrenia na riešenie mimoriadnych udalostí na cestných komunikáciách,
- plní úlohy určené okresným úradom, vládou, alebo ústredným krízovým štábom,
- vyžaduje poskytnutie pomoci od okresného úradu.

Obec získava informácie o možnosti alebo samotnom vzniku mimoriadnej udalosti od fyzických, alebo právnických osôb, ktoré mimoriadnu udalosť spozorovali a identifikovali. Tieto informácie o vzniku mimoriadnej udalosti môže obec získať aj prostredníctvom zložiek IZS (policajného zboru SR, HaZZ SR). Informácie o vzniku mimoriadnej udalosti by mali obsahovať druh nebezpečenstva, predpokladanú príčinu

vzniku mimoriadnej udalosti, miesto a čas vzniku mimoriadnej udalosti. Obec následne spracuje uvedené informácie o mimoriadnej udalosti a ak si to mimoriadna udalosť vyžaduje, varuje obyvateľov na území obce a vyzoomieva príslušných pracovníkov krízového manažmentu obce a miestnej štátnej správy (odbor krízového riadenia okresného úradu). Následne sa podľa druhu mimoriadnej udalosti zvoláva riadiaci orgán (krízový štáb obce). V prípade potreby starosta obce vyhlási mimoriadnu situáciu na území obce. Ak si to mimoriadna situácia vyžaduje, starosta obce vydá príkaz na vykonanie záchranných prác s nasledovným obsahom:

- charakteristika vzniknutej mimoriadnej udalosti, jej následky a predpokladaný vývoj,
- úlohy pri záchranných prácach,
- určenie postupu činností a poradie záchranných prác,
- úlohy síl a použitie prostriedkov určených na záchranné práce.

Starosta obce má právomoc okrem príkazu na vykonanie záchranných prác vydať príkaz aj na uzatvorenie ohrozeného a postihnutého priestoru, ako aj uvedenie síl a prostriedkov obce do pohotovosti. Starosta obce je zodpovedný za opatrenia na zabezpečenie činnosti síl a prostriedkov pri záchranných prácach (zásobovanie potravinami, pitnou vodou, dodávkou energií, materiálu). Obec priebežne zabezpečí tok informácií o stave mimoriadnej udalosti na okresný úrad (odbor krízového riadenia). Po ukončení záchranných prác starosta obce odvoláva mimoriadnu situáciu. Ak mimoriadna situácia svojimi nepriaznivými následkami prerastie územie obce, alebo ak obci nestačia sily a prostriedky na zvládnutie mimoriadnej situácie, požiadala starosta obce o pomoc okresný úrad.

3. SILY, ZDROJE A PROSTRIEDKY NA ZABEZPEČOVANIE PREVÁDZKYSCHOPNOSTI CESTNÝCH KOMUNIKÁCIÍ PRI MIMORIADNYCH UDALOSTIACH

Sily, zdroje a prostriedky na zabezpečovanie prevádzkyschopnosti cestných komunikácií pri mimoriadnych udalostiach by mali byť riadené predovšetkým orgánmi samosprávy (obcou a samosprávnym krajom).

Obec pravidelne vyhodnocuje sily a prostriedky na území obce, ktoré je možné využiť na riešenie mimoriadnych udalostí. V prípade vyhlásenia mimoriadnej situácie, ak sily a prostriedky obce nepostačujú na zvládnutie nepriaznivých následkov mimoriadnej situácie, obec požiadala o spoluprácu orgány štátnej správy (okresný úrad). Podľa rozsahu ohrozenia môže dôjsť k vyčleneniu potrebných síl a prostriedkov, ktoré spolupracujú s ďalšími zložkami záchranného systému.

V prípade rozsiahlych mimoriadnych udalostí, ktoré zasahujú rozsiahle územie a majú obzvlášť ničivé účinky, je možné zapojiť do procesu riešenia nielen hasičský a záchranný zbor (HaZZ SR), ale aj ozbrojené sily SR. Ďalšie výkonné prvky zdravotníctva a rôzne záchranné služby, organizácie a združenia sú organizačne prepojené v rámci IZS s ostatnými záchrannými zložkami IZS. Ak si mimoriadna udalosť vyžaduje nasadenie síl, zdrojov a prostriedkov obce, riadi ich krízový štáb obce.

Na území obce je možné nasadiť predovšetkým **základné záchranné zložky IZS**:

- hasičský a záchranný zbor,
- poskytovatelia záchrannej zdravotnej služby.

Podľa potreby sa základné záchranné zložky dopĺňajú **ostatnými záchrannými zložkami IZS** dislokovanými na území obce.

- obecné (mestské) hasičské zbory, závodné hasičské útvary,
- pracoviská vykonávajúce štátny dozor, alebo činnosti podľa osobitných predpisov,
- jednotky civilnej ochrany,
- obecná polícia,
- iné právnické osoby a fyzické osoby, ktorých činnosťou je poskytovanie pomoci pri ochrane života, zdravia a majetku, jednotky civilnej ochrany.

Samosprávny kraj má presne určené úlohy, ktoré plní pri riešení mimoriadnych udalostí na zabezpečenie prevádzkyschopnosti cestných komunikácií:

- spolupracuje s okresným úradom pri vykonávaní opatrení HM v oblasti dopravného zabezpečenia,
- spolupracuje pri uplatňovaní požiadaviek na MDVRR SR na určenie právnických osôb a fyzických osôb za subjekty HM z evidencie dopravcov, ktorým udelil dopravnú licenciu a právnických osôb a fyzických osôb, ktoré zriadil alebo založil na účely cestných komunikácií,
- zabezpečuje prevádzkyschopnosť cestných komunikácií,
- zabezpečuje stavebno - technické vybavenie spravovaných ciest podľa potrieb obrany štátu,
- podieľa sa na práci komisie pre organizáciu dopravného zabezpečenia a poskytuje podklady pre jej činnosť na požiadanie okresného úradu.

Na vybraných rýchlostných komunikáciách a cestách I. triedy je správnym orgánom **Slovenská správa ciest**. SSC je subjektom HM. Jednou z jej hlavných mobilizačných úloh je zabezpečenie údržby a opráv, ako i obnovy vybraných rýchlostných komunikácií a ciest I. triedy. Prvotnú opravu i dočasnú obnovu nie je SSC schopná vykonávať vlastnými silami a prostriedkami, preto ju zabezpečuje u súkromných spoločností prostredníctvom MDVRR SR.

MDVRR SR určuje subjekty HM vytvárajúce obnovovacie jednotky, ktoré sa následne používajú na obnovu ciest I. triedy a vybrané rýchlostné komunikácie. Slovenská správa ciest ako subjekt HM plní tieto úlohy:

- zabezpečuje pomocou zmlúv o budúcich zmluvách zjazdnosť UAC (určených automobilových ciest),
- plní úlohy vyplývajúce zo smernice o budovaní stálych osobitných zariadení,
- zabezpečuje pomocou zmlúv o budúcich zmluvách budovanie náhradných premostení.

Regionálne správy ciest ako subjekty HM podľa zákona č. 414/2002 Z. z. o hospodárskej mobilizácii a vyhlášky č. 119/2003 vydanéj MH SR vykonávajú nepretržité opatrenia krízového plánovania na mimoriadne situácie, súčasťou ktorého

je krízový plán s evidenciou ľudských zdrojov a vecných prostriedkov vyčlenených v rámci obnovovacích jednotiek. Počas mimoriadnych udalostí regionálne správy ciest v správe samosprávnych krajov vytvárajú zo svojich organizačných zložiek obnovovacie jednotky, ktoré sa podieľajú na obnove cestných komunikácií. Opravy i obnovu (rekonštrukciu) cestných komunikácií II. a III. triedy, regionálne správy ciest riešia dodávateľským spôsobom prostredníctvom zákona o verejnom obstarávaní. Obnovovaciú činnosť vykonávajú podľa metodického usmernenia MDVRR SR na realizáciu opatrenia HM - organizácia dopravného zabezpečenia, ktoré je pre nich záväzné. Bežné opravy (obnovu) poškodených úsekov cestných komunikácií II. a III. triedy (na základe požiadavky SSC aj ciest I. triedy) regionálne správy ciest na území samosprávnych krajov vykonávajú vlastnými kapacitami. Trvalú obnovu (rekonštrukciu) cestných komunikácií II. a III. triedy, regionálne správy ciest riešia dodávateľským spôsobom prostredníctvom zákona o verejnom obstarávaní.

Pre diaľnice a vybrané rýchlostné komunikácie je správnym orgánom **Národná diaľničná spoločnosť**. NDS je subjektom HM. Medzi jej mobilizačné úlohy patrí zabezpečovanie údržby a opravy (obnovy) diaľnic a vybraných rýchlostných komunikácií a osobitných zariadení na cestnej sieti. Bežnú opravu a údržbu vykonáva vlastnými silami a prostriedkami. Obnovu diaľnic však NDS nie je schopná vykonávať vlastnými silami, preto ju zabezpečuje dodávateľskými spoločnosťami prostredníctvom MDVRR SR. MDVRR SR určí subjekty HM vytvárajúce obnovovacie jednotky, ktoré sa následne použijú na obnovu diaľnic a rýchlostných komunikácií. Tieto dodávateľské spoločnosti sú právnické osoby, ktoré v stave bezpečnosti vykonávajú bilanciu síl a prostriedkov na plnenie úloh pri mimoriadnych udalostiach. Zabezpečujú úlohy vecného plnenia a pracovnej povinnosti a na požiadanie orgánu samosprávy, alebo miestnej štátnej správy poskytujú informácie a podklady potrebné na uskutočňovanie civilného núdzového plánovania. Po vyhlásení mimoriadnej situácie aktivujú predurčené sily, zdroje a prostriedky.

LITERATÚRA

- [1] Zákon č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov
- [2] Zákon NR SR č. 179/2011 Z. z. o hospodárskej mobilizácii a o zmene a doplnení zákona č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov,
- [3] Metodické usmernenie MDVRR SR č. 25/2011 na realizáciu opatrenia hospodárskej mobilizácie - organizácia dopravného zabezpečenia, Cestná doprava a pozemné komunikácií, MDVRR SR,
- [4] Metodické usmernenie MDVRR SR č. 86/2011 na realizáciu opatrenia hospodárskej mobilizácie - organizácia dopravného zabezpečenia
- [5] NOVÁK, L a kol.: Krízové plánovanie v doprave, FŠI ŽU. Žilina: Vydavateľstvo ŽU - EDIS 2011.

Článok recenzovali dvaja nezávislí recenzenti.